

ROLAND PREJS OFM Cap
Katedra Dziejów Teologii KUL

SEMINARIUM HOZJAŃSKIE

Na Wydziale Teologii KUL odbyło się 21 października 2009 r. Seminarium Hozjańskie, którego zasadniczym celem było nawiązanie współpracy pomiędzy Archidiecezją Warmińską i Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II w zakresie badań nad życiem i dokonaniem kard. Stanisława Hozjusza. Udział wzięli z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II: ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk, rektor KUL, ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski, dziekan Wydziału Teologii, o. dr hab. Ireneusz S. Ledwoń OFM, prof. KUL, prodziekan Wydziału Teologii, ks. prof. dr hab. Jan Wal-kusz, ks. prof. dr hab. Jerzy Misiurek, ks. prof. dr hab. Anzelm Weiss, o. dr hab. Roland Prejs OFM Cap, prof. KUL, ks. dr Marcin Wysocki, dr Marcin Szewczak, dr Adam Zadroga i mgr Robert Sawa. Archidiecezję Warmińską reprezentowali: bp prof. dr hab. Julian Wojtkowski, ks. prof. dr hab. Alojzy Szorc, s. dr hab. Ambrozja Kalinowska, prof. UWM i ks. dr Paweł Rabczyński. W trakcie Seminarium wygłoszono referaty i komunikaty, które zamieszczamy w tym miejscu.

BP JULIAN WOJTKOWSKI

DZIEŁA STANISŁAWA HOZJUSZA ORYGINAŁY I PRZEKŁADY

Krytyczne wydanie wszystkich dzieł i listów Kardynała Stanisława Hozjusza to przedsięwzięcie ogromne.

Wydanie listów rozpoczęte w Krakowie 130 lat temu, w 1879 r., w dwóch tomach przez ks. Franciszka Hiplera z Braniewa i Wincentego Zakrzewskiego z Krakowa, 100 lat później, w l. 1976, 1978 i 1980, posunęli w Olsztynie o dalsze trzy tomy ks.

prof. Alojzy Szorc i nieżyjący już o. prof. Henryk Damian Wojtyska CP. Listy są utworami jednorazowymi, niepodlegającymi zmianom: raz sporządzone, raz wysłane, doręczone i zarchiwizowane, stają się faktami dokonanymi, nie ulegają rozwojowi. Kwerendę przedstawi ks. prof. A. Szorc, statystykę pani dr Irena Makarczyk.

Natomiast dzieła ulegają rozwojowi, wydawane wielokrotnie za życia autora, uzupełniane i poprawiane. Kanonik antwerpski, ks. dr Henryk Dunghen, na karcie tytułowej *Dzieł wszystkich S. Hozjusza*, wydanych w Antwerpii w 1571 r. zaznaczył, że autor starannie sprawdzając powiększył *Wyznanie wiary* o więcej niż 40 stron. Stąd wymóg zebrania wszystkich wydań, które ukazały się do 1579 r., w którym kardynał umarł.

Konieczne jest jednak również zebranie wydań pośmiertnych, nie tylko dla ustalenia różnych redakcji, zależnych od kolejnych wydań autorskich, lecz także dlatego, że Stanisław Reszka¹ wyraźnie stwierdził w kolońskim wydaniu *Dzieł wszystkich* z 1584 r., a więc pięć lat po śmierci S. Hozjusza, iż pierwsza ich część została opracowana przez żyjącego jeszcze autora.

Przekłady dzieł mają różne znaczenie. Największe przypada tym, które ukazały się za życia Hozjusza, w znanych przez niego językach, a więc polskie i niemieckie do 1579 r., których był współautorem. Przekłady na języki nieznanne Hozjuszowi oraz opracowane po jego śmierci są tylko popularyzacją jego myśli.

1. DZIEŁA ORYGINALNE

Ks. prof. Jerzy Misiurek wylicza kolejno podstawowe dzieła S. Hozjusza i daty pierwszego wydania²:

1. *Confessio fidei catholicae christiana* (część 1, Kraków 1553, całość Moguncja 1557).
2. *De expresso Dei verbo* (Dylinga 1558) – Księgi o jasnym a szczerym słowie Bożym (Kraków 1562).
3. *Dialogus de eo, num calicem laicis et uxores sacerdotibus permitti ac diuina officia vulgari lingua peragi fas sit* (Dylinga 1558).
4. *Confutatio prolegomenon Brentii* (Kolonja 1560).
5. *De oppresso Dei verbo* (1560).
6. *De actis cum haereticis* (1551-1568).

¹ Stanisław Reszka, urodzony 14 IX 1544 w Buku koło Poznania, pochodził z rodziny mieszczańskiej, kształcił się w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, następnie w Krakowie, Frankfurcie nad Odrą, zapewne w Wittenberdze i Lipsku. Doktorat prawa uzyskał w Perugii. W 1559 r. został sekretarzem Stanisława Hozjusza, towarzyszył mu w podróży do Rzymu, Wiednia i Trydentu. Był też sekretarzem króla Stefana Batorego i wychowawcą jego bratanka kardynała Andrzeja Batorego. Kanonikiem warmińskim został w 1571 r., święcenia kapłańskie przyjął 21 XII 1575. Od 1592 r. do śmierci był posłem Rzeczypospolitej w Neapolu. W Kurii Rzymskiej był protonotariuszem apostolskim i urzędnikiem Penitencjarii. Wydał wiele pism. Uprawiał teologię kontrreformacyjną. Zmarł 3 IV 1600. Por. A. K o p i c z k o. *Duchowieństwo katolickie Diecezji Warmińskiej w latach 1525-1821*. Cz. 2: *Słownik*. Olsztyn: OBN 2000 s. 268.

² J. M i s i u r e k. *Hozjusz Stanisław*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 6. Lublin: TN KUL 1993 kol. 1258.

7. *Catholici cuiusdam et orthodoxi iudicium et censura de iudicio et censura ministrorum Tigurinorum et Heidelbergensium de dogmate contra adorandam Trinitatem in Polonia nuper sparso* (Kolonia 1565).

2. POLSKIE PRZEKŁADY W XVI WIEKU

Za życia S. Hozjusza ukazały się drukiem polskie przekłady trzech jego dzieł. Wszystkie zostały ponownie wydane w opracowaniu śp. prof. Mirosława Korolko:

8. *Księgi o Jasnym a Szczyrym Słowie Bożym Najjaśniejszemu Książęciu i Panu Zygmuntowi Augustowi Królowi Polskiemu etc. przypisane* (Kraków 1562, 1999).

9. *Rozmowa o tym: godzi li się laikom kielicha, księżej żon dopuścić, a w kościołach służbę Bożą językiem przyrodzonym sprawować. Przez Księdza Stanisława Hozjusza Biskupa Warmijskiego uczyniona* (Kraków 1562, Olsztyn 2003).

10. *Cenzura albo rozsądek jednego katolika przy prawej a starożytniej wierze stojącego, na rozsądek i cenzurę ministrów Tygurskich i Heideberskich około nauki przeciw Trójcy Świętej w Polsce niedawno rozsianej. Książki uczone i pożyteczne, a tych czasów, których się wiele Sekt namnożyło, bardzo potrzebne. Teraz z łacińskiego języka na Polski przełożone.* ([Kraków] 1569, Olsztyn 2007).

3. WSPÓŁCZESNE PRZEKŁADY POLSKIE

Na przełomie XX i XXI w. ukazały się dwa tomy współczesnych przekładów dzieł Hozjusza dokonane przez bpa Juliana Wojtkowskiego:

1. *Chrześcijańskie wyznanie wiary katolickiej.* [...] Z mogunckiego wydania roku 1557 przełożył biskup Julian Wojtkowski (Olsztyn 1999).

2. *Odparcie przedłożeń Brencjusza.* [...] Z wydania roku 1566 w Antwerpii przełożył biskup Julian Wojtkowski (Olsztyn 2001).

3. *O uciśnionym słowie Bożym.* [Z kolońskiego wydania roku 1584 przełożył biskup Julian Wojtkowski – w jednym tomie z poprzednim] (Olsztyn 2001).

Obecnie w druku znajduje się jeszcze jeden przekład:

4. *O postępowaniu z Odlączonymi.* Z kolońskiego wydania 1584 roku do celów procesu kanonizacyjnego przełożył biskup Julian Wojtkowski (Olsztyn 2009).

4. BIBLIOGRAFIA KAROLA ESTREICHERA

[XVIII (1900), 277-293]

Profesor Karol Estreicher³ przed stu laty opisał ponad 80 wydań dzieł Stanisława Hozjusza:

1. *Confessio fidei catholicae Christiana.* Kraków 1553 (Cz. 1), Moguncja 1557, Dylinga 1557₂, Antwerpia 1558, 1559, Paryż 1560³, Ingolstadt 1560 (Nm), Wiedeń

³ K. E s t r e i c h e r. *Bibliografia Polska.* T. 1-34. Kraków: Akademia Umiejętności, Uniwersytet Jagielloński 1872-1951.

1560₂, 1561, Paryż 1561, Antwerpia 1562, Paryż 1562, Lyon 1562, Antwerpia 1563⁴, Rzym 1565, Paryż 1566 (Fr), Dylinga 1572 (Nm)⁵, Kolonia 1573⁶, Paryż 1579 (Fr)⁷ – 20 wydań.

2. *De expresso Dei verbo*. Dylinga 1558₂, 1559, 1559 (Nm), Ingolstadt 1559 (Nm), Lowanium 1559₂, 1567 (Ang), Rzym 1559, Antwerpia 1559, Florencja 1560, Paryż 1560₂, 1561, Kraków 1562 (P), Antwerpia 1565, Litomyśl 1590 (Cz) – 17 wydań.

3. *Dialogus de eo, num calicem laicis et uxores sacerdotibus permitti ac diuina officia vulgari lingua peragi fas sit*. Dylinga 1558, 1559, 1560, bez roku (Nm), Moguncja 1558 (Nm) – 5 wydań.

4. *Confutatio prolegomenon Brentii*. Polska 1558, Kolonia 1558, 1560, Antwerpia 1559, 1561, Paryż 1560, Lyon 1564 – 7 wydań.

5. *De oppresso Dei verbo*.

6. *De actis cum haereticis*.

7. *Catholici cuiusdam et orthodoxi iudicium et censura de iudicio et censura ministrorum Tygurinorum et Heidelbergensium de dogmate contra adorandam Trinitatem in Polonia nuper sparso*. Kolonia 1565, [Kraków] 1569 (P), Lyon 1573 (Fr) – 3 wydania.

8. *Articuli ad Henricum Regem Poloniae*.

9. *Ich glaub ain hailige Christliche algemaine Kirchen*. Dylinga 1559 (Nm) – 1 wydanie.

10. *Latina carmina*. Kraków 1525 – 1 wydanie.

11. *De origine haeresium nostri temporis*. Lowanium 1559, Paryż 1559, 1560, 1561₂ (Fr), 1564 (Fr), 1568 (Fr), Antwerpia 1566 (Ang), Bruksela (?) 1567 (Fr) – 9 wydań.

12. *Opera omnia*. Paryż 1562₄, Lyon 1564, Antwerpia 1566⁸, 1571⁹, 1572, Wenecja 1573₂¹⁰, Kolonia 1584¹¹, 1639 – 12 wydań.

⁴ Opus hoc nunc postremo ab Auctore recognitum et multis locis supra omnes aeditiones auctum, cura et opera integerrimi viri Domini Doctoris Henrici Dunghen Canonici Antwerpiensis.

⁵ Jetztund aber an vil hundred orten corrigiert, gebessert, zu gemeinem Hochteutschen gebracht.

⁶ Plurimis sed nunc accessionibus ab eodem locupletatae, vt nouum fere opus videri possit.

⁷ Augmentée de la plus grande partie par le mesme auteur.

⁸ Opus hoc nunc postremo ab auctore recognitum, et innumeris supra omnes editiones auctum, cura et opera integerrimi viri Domini Henrici Dunghen Canonici Antwerpiensis.

⁹ Opera haec nunc novissime ab ipso auctore diligenter recognita: Confessionis opus plusquam quadraginta foliis auctum, denuo solerti cura et diligentia Domini Doctoris Henrici Dunghaei Canonici Antwerpiensis edita.

¹⁰ ...ab ipso Auctore recognita, et supra omnes alias editiones aucta...

¹¹ Opera omnia in duos divisa Tomos, quorum primus ab ipso auctore plurimis subinde in locis, integris et dimidijs paginis sic auctus et recognitus, ut nouum opus fere censi possit. Secundus autem totus novus, nuncque primum typis excusus.

ZAKOŃCZENIE

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej dysponuje następującymi wydaniem dzieł kardynała Stanisława Hozjusza, których pełne opisy bibliograficzne załącza się w aneksie:

1. *Confessio Fidei Catholicae Christiana*. P. I. Kraków 1553.
2. *Confessio Fidei Catholicae Christiana*. Mainz 1557.
3. *Confessio Fidei Catholicae Christiana*. Mainz 1557 (dublet).
4. *Confessio Fidei Catholicae Christiana*. Wiedeń 1560 (+ digitalizacja).
5. *Confessio Fidei Catholicae Christiana*. Antwerpen 1561-1562.
6. *Iudicium et censura*. Köln 1565.
7. *Opera omnia*. Antwerpen 1566 (+ digitalizacja).
8. *Opera omnia*. Antwerpen 1571.
9. *Opera omnia*. Köln 1584.

Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej dysponuje w wydaniu własnym następującymi przekładami dzieł kardynała Stanisława Hozjusza:

1. *Rozmowa o tym: godzi li się laikom kielicha, księżej żon dopuścić, a w kościołach służbę Bożą językiem przyrodzonym sprawować*. Olsztyn 2003.
2. *Cenzura albo rozsądek jednego katolika przy prawej a starożytnej wierze stojącego, na rozsądek i cenzurę ministrów Tygurskich i Heideberskich około nauki przeciw Trójcy Świętej w Polsce niedawno rozsianej*. Olsztyn 2007.
3. *Chrześcijańskie wyznanie wiary katolickiej*. Olsztyn 1999.
4. *Odparcie przedłożeń Brencjusza*. Olsztyn 2001.
5. *O uciśnionym słowie Bożym*. Olsztyn 2001.

W najbliższej przyszłości będzie do dyspozycji jeszcze jeden przekład:

6. *O postępowaniu z Odlączonymi*. Olsztyn 2009.

ANEKS

Hozjusz Stanisław: *Confessio Catholicae Fidei Christiana*. Mainz, Franz Behem, 1557. 2° [6] + 332 + [24].

Estr.: XVIII, 278.

CONFESSIO CATHOLICAE FIDEI CHRISTIANA: VEL POTIVS EXPLICATIO QVAEDAM CONFSSIONIS A PATRIBUS FACTAE IN SYNODO PROVINCIALI, QVAE HABITA EST PETRIKOUIAE. ANNO Domini Milesimo Quingentesimo Quinquagesimo primo, Mense Maio congregatis *CVM GRATIA ET PRIVILEGIO ad decennium*. Ioanne Patro Bibliopola Pasnaniensi imprimi procurante. M. D. LVII.> < MOGVNTIAE, EXCVDEBAT Franciscus Behem. Anno Domini M. D. LVII.

Proweniencja:

1. Gloria in excelsis Deo Thomas Kolber (XVI w.)
2. Michaelis Friderici Ciaritij Archipresbyteri Parochi Allensteinensis 1611. 13 Januarij.

3. Monasterij Vartenburgensis ordinis Regularis obseruantiae Sancti Francisci. Pro Cella Reuerendi Patris Praedicatoris. Anno 1618. 22. Julij.

4. Bibliotheca Lycei Regii Hosiani (pieczęć XIX w.).

Oprawa: XVI w., deski, brązowa skóra, ślady zapinek, ślepy wytłok liniowy, medalionowy, postaciowy, tekstowy. Z przodu napis: CONFESSIO FIDEI; w obramowaniu obu okładek: Ukrzyżowany SATISFACTIO, wąż na pustyni, Adam i Ewa PECCATVM, Zmartwychwstały IVSTIFICATIO, medaliony bez podpisów, obcięcia kart barwione żółto.

Sygnatura: **Dp 340**; dawna: De 212^b

Hozjusz Stanisław: Confessio Catholicae Fidei Christiana. Mainz, Franz Behem, 1557. 2° [6] + 332 + [24].

Estr.: XVIII, 278.

Exemplarz 2.

Defekt: brak k. tytułowej.

Proweniencja: [Biblioteka Kolegiaty Dobre Miasto (XX w.) 519].

Oprawa: XIX w., tektura oklejona brązowym papierem, półskórek, obcięcia kart nakrapiane niebiesko.

Sygnatura: **Dp 325**; dawne: 213, 519.

Hozjusz Stanisław: Confessio Catholicae Fidei Christiana. Wien, Michael Zymmermann, 1560. 2° [8] + 341 + [31].

Estr.: XVIII, 279.

CONFESSIO CATHOLICAE FIDEI CHRISTIANA: vel potius explicatio quaedam confessionis, in synodo Petricouieni a patribus prouinciarum Gnesnensis, et Leopoliensis in regno Poloniae factae, Anno Domini M. D. LI. A. Reuerendissimo Domino STANISLAO HOSIO VARMIENSI Episcopo conscripta: ac denuo recognita et locupletata, et a mendis priorum editionum repurgata. SALVO PER OMNIA IVDICIO Sanctae sedis Apostolicae. OPUS IMPRIMIS PIVM ET ERUDITUM. CVM GRATIA ET PRIVILEGIO Caesareo ad annos octo. *IMPRESSVM VIENNAE IN AVSTRIA, IN officina Michaelis Zymmermannij, Anno M. D. LX.*

Proweniencja:

1. Jeronimi Bvżenskj (XVII w.)

2. Inscriptus Collegio Brunsbergensi Societatis JESV per testamentum a Perillustri Reverendissimo Domino Stanisla0 Bużeński Decano Varmieni Anno 1692 die 23 Martij Oretur pro eo.

3. Collegij Brunsbergensis Societatis JESV (XVI/XVIII w.)

4. Bibliotheca Lycei Hosiani (pieczęć XIX w.)

Oprawa: [egzemplarz w Warszawie, oddany do digitalizacji, 2009.10.15].

Sygnatura: **Dp 295**; dawna: 69; DE 212^c.

Hozjusz Stanisław: Confessio Catholicae Fidei Christiana. Antwerpen, Ioannes Steelsius, Ioannes Verwithagen, 1561-1562. 8° [12] + 423.

Estr.: XVIII, 280.

CONFESSIO CATHOLICAE FIDEI CHRISTIANA: VEL POTIVS EXPLICATIO QUAE DAM CONFSSIONIS, IN SYNODO PETRICOVIENSI A PATribus prouinciarum Gnesnensis, et Leopoliensis in regno Poloniae factae, Anno Domini M. D. LI. *Auctore Domino Domino Stanislao Hosio Cardinale Episcopo Varmiense. In Consilio Tridentino praeside. Opus hoc nunc postremo ab Auctore recognitum et multis locis supra omnes aeditiones auctum, cura et opera integerrimi viri Domini doctoris Henrici Dunghen Canonici Antuerpiensis. SALVO PER OMNIA IVDICIO Sanctae sedis Apostolicae. OPUS IMPRIMIS PIVM ET eruditum. ANTUERPIAE, In aedibus Ioannis Stelsij, sub scuto Burgundiae. 1561. Cum priuilegio Regio. > < Antuerpiae, Typis Ioannis VWithagij Anno 1562*

Proweniencja:

1. Jacobj Paternoster (* 1581).
2. Ex libris (Jacobj) Reinwalt Capellani Wormditensis Anno 1675.
3. Communitatis Vicariorum Ecclesiae Cathedralis Warmiensis registratus 1715 die 15 Ianuarii.

Oprawa: XVI w., deski, brązowa skóra, ślady zapinek, ślepy wytłok liniowy, roślinny, plecionkowy, medalionowy, postaciowy, tekstowy. Z przodu alegoria CARTAS, w obramowaniach medaliony bez podpisów, na grzbiecie napis: Confessio Catholicae Fidei Stanislai Hosij; obcięcia kart barwione żółto, napis: CONFESSIO HOSII.

Sygnatura: **Dp 231**; dawna: 69; Nr inw.: Dp 346.

Hozjusz Stanisław: Iudicium et censura. Köln, Maternus Cholinus, 1565. 8° 256. Estr.: XVIII, 278. Call n. 68:346.

CATHOLICI CUIVSDAM ET ORTHODOXI IVDICIVM ET CENSVRA, de iudicio et censura ministrorum Tygurinorum et Heydelbergensium, de dogmate contra adorandum Trinitatem in Polonia nuper sparso. *Libellus pius et doctus, hocque complurium Sectarum tempore lectu cumprimis neccesarius. COLONIAE, Apud Maternum Cholinum. M. D. LXV. Cum gratia et priuilegio Caesareae Maiestatis et approbatione facultatis Theologicae Coloniensis.*

Proweniencja: [Biblioteka Kolegiaty Dobre Miasto (XX w.) 362].

Oprawa: pergamin z rękopisu liturgicznego XIV wieku z nutami.

Sygnatura: **Dp 45**; nr inw.: Dp VI 54.

Hozjusz Stanisław: Opera omnia. Antwerpen, Ioannis Steelsii haeredes, 1566. 2° [6] + 363 + [14].

Estr.: XVIII, 288.

DOMINI STANISLAI HOSII CARDINALIS, EPISCOPI VARMIENSIS IN CONCILIO TRIDENTINO PRAESIDIS, OPERA QVAE HACTENV S EXTITERVNT OMNIA, IMPRIMIS PIA ET ERVDITA, ATQVE IN VNVM CORPV S IAM PRIMVM COLLECTA ET EXCVSA, QVORVM CATALOGVM PAGELLA SEQVENS INDICABIT. OPVS HOC NVNC POSTREMO AB AVCTORE *recognitum, et innumeris supra omnes editiones auctum, cura et opera integerrimi viri Domini doctoris Henrici Dunghen Canonici Antuerpensis. Saluo per omnia iudicio Sanctae Sedis*

Apostolicae. ANTVERPIAE. *In Aedibus Viduae et Haeredum Ioannis Stelsij.* 1566. CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.>

Proweniencja:

1. Florianus Franciscus Białkowski Sacrae Theologiae Doctor, Parochus Freudenbergensis (1703), nunc ArchiPresbyter Parochus Rösseliensis (1709) post Canonicus Gutstadiensis (1715) manu propria nunc Decanus Sambiensis (1712-1721) manu propria.

2. Nunc persolutis florenis 8 possidet hunc librum Franciscus Ignatius Herr. Decanus Sambiensis. Parochus Regiomontanus (1721-1733).

3. Inscriptus Bibliothecae Vicariae Herrianae Anno 1744 a me Francisco Ignatio Herr Praeposito Canonico Gutstadiense.

4. Bibliothecae Herrianae Gutstadii (pieczętka XVIII w.).

Oprawa: XVIII w., tektura, gładka świńska skóra, na grzbiecie napis: Stanislai Hosii Cardinalis Episcopi Warmiensis Opera omnia.

Sygnatura: **Dp 307**; dawna: A e 5.

Hozjusz Stanisław: Opera omnia. Antwerpen, Ioannis Steelsii haeredes, Dierick Vander Linden, 1571. 2° [6] + 384 + [12].

Estr.: XVIII, 288.

DOMINI STANISLAI HOSII SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE TITVLI SANCTI CLEMETIS PRESBYTERI, CARDINALIS, ET EPISCOPI VARMIENSIS, IN CONCILIO TRIDENTINO PRAESIDIS, OPERA OMNIA, QVORUM CATALOGUM OCTAVA PAGELLA REPERIENS. *OPERA HAEC NVNC NOVISSIME AB ipso Auctore diligenter recognita: Confessionis opus plusquam quadraginta foliis auctum, denuo solerti cura et diligentia, Domini Doctoris Henrici Dunghaei Canonici Antuerpiensis edita.* Saluo per omnia Sanctae Sedis Apostolicae iudicio. ANTVERPIAE. In Aedibus Viduae et Haeredum Ioannis Stelsij. M. D. LXXI. CVM PRIVILEGIO REGIO.>< ANTVERPIAE Excudebat Theodorus Lyndanus, expensis Viduae et Haeredum Ioannis Stelsij. M. D. LXXI.

Proweniencja:

1. Me possidet Conuentus Gedanensis Fratrum octo Sanctae Matris Brigittae (XVI w.).

2. Admodum Reverendo Domino Patri Vincentio Ordinis Sanctae Birgittae, ad laudem Jehovae... et Reipublicae Christianae aedificationem nato, Confessario suo multis modis suscipiendo, librum hunc, non ex sui, sed animi magnitudine aestimandum ad perpetuam recordationem Consecrat. Daniel Crumbenius Sacrae Regiae Maiestatis Secretarius et Illustrissimorum Dicasteriorum ac Statuum Pomeraniae quondam Advocatus anno 1654 Mense Septembre.

Oprawa: XVI w. (po konserwacji), deski, brunatna skóra, dwie zapinki, częściowo złożony ślepy wytłok liniowy, roślinny, plecionkowy, postaciowy (nieczytelny), tekstowy. Z przodu monogram IHS, DOMINI STANISLAI HOSII OPERA 1571.

Sygnatura: **Sd 640**; nr inw.: Sd VI 111/88.

Hozjusz Stanisław: Opera omnia. T. 1. Köln, Maternus Cholinus, 1584. 2° [32] + 757 + [18].

Estr.: XVIII, 289-290; Call n. 28:24.

DIVI STANISLAI HOSII SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE CARDINALIS, MAIORIS POENITENTIARII, ET EPISCOPI VARMIENSIS, OPERA OMNIA IN DVOS DIVISA TOMOS, quorum primus ab ipso auctore plurimis subinde in locis, integris et dimidijs paginis sic auctus et recognitus, vt nouum opus fere censi possit. Secundus autem totus nouus, nuncque primum typis excusus. *ACCESSERE NECESSARII ATQVE copiosi Indices, cum locorum Sacrae Scripturae explicatorum, tum etiam eorum omnium, quae in hisce operibus obseruatione digna censentur.* Saluo in omnibus sanctae Sedis Apostolicae iudicio. COLONIAE, Apud Maternum Cholinum. ANNO M. D. LXXXIII. Cum Gratia et Priuilegio Caesareae Maiestatis in Decennium.

Proweniencja:

1. Martinus Cromerus († 1589) Episcopus vigilantissimus mihi Sigismundo Gemielskij († 1591) seruitori suo haec opera Antecessoris sui praestantissimi testamento suo donauit.

2. Et ego Valentinus Heluingius Praepositus Gutstadiensis post obitum praefati Domini Sigismundi anno 1593 die 5 mensis Augusti uicissam mea pecunia ea opera comparauit ab haeredibus pro assidua memoria praefatorum Dominorum Episcoporum meorum patronorum et benefactorum meorum. Quorum animae in sancta pace requiescant.

3. Et ego Magister Jacob Schröter modo iure et titulo oneroso possideo. Anno 1603.

4. Inscriptus Catalogo librorum Collegii Braunsbergensis Societatis Jesu XVII/ XVIII w.

5. Lycei Regii Hosiani (pieczęć XIX w.).

Współprawni: XVI w., deski, brązowa skóra, ślady zapinek, częściowo złożony ślepy wyłok liniowy, roślinny, plecionkowy, postaciowy, tekstowy. Z przodu plakietka: Trójca Święta, z tyłu Ukrzyżowanie. W obramowaniach alegorie cnót: CARITAS, SAPIENTIA, SPES, FIDES. Obcięta kart barwione sino.

Sygnatura: **Dp 339, 1 adl.**

Hozjusz Stanisław: Opera omnia. T. 2. Köln, Maternus Cholinus, 1584. 2° [8] + 496.

Estr.: XVIII, 289-290; Call n. 28:24.

DIVI STANISLAI HOSII SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE PRESBYTERI CARDINALIS, MAIORIS POENITENTIARII, ET EPISCOPI VARMIENSIS, OPERVM TOMVS SECVNDVS. *Quae nunc primum in lucem prodeunt, opera et studio, STANISLAI RESCII. Catalogum eorum sequens pagina indicabit.* COLONIAE, Apud Maternum Cholinum. Anno M. D. LXXXIII. Cum Gratia et Priuilegio Caesareae Maiestatis.

Proweniencja: zobacz Dp 339, 1 adl.

Współprawni: zobacz Dp 339, 1 adl.

Sygnatura: **Dp 339, 2 adl.**